

نشانه‌های مرد نمونه

حجت‌الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی
فصل فراموشی

یکی از جاهایی که می‌توان مؤمن حقیقی را شناخت، نحوه برخورد او با همسرش در منزل است. در روایت معروفی، پیامبر خدا^(ص) همین صفت را ملاک برتری مؤمنان معرفی می‌کنند. پیامبر^(ص) می‌فرمایند: «خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي مَا أَكْرَمَ الْإِسَاءَ الْاَكْرِمُ وَلَا هَانَهُنَّ إِلَّا لِنَيْمٍ؛ بهترین شما شخصی است که برای خانواده خود بهتر باشد و من از همه شما برای خانواده‌ام بهترم. زنان را گرامی نمی‌دارد، مگر انسان بزرگوار و به آنان امانت نمی‌کند، مگر شخص پست و بی‌مقدار». (نهج الفصاحه، ج ۱، ص ۱۵۲). در طرف مقابل هم بدترین شخص، کسی معرفی شده است که بر خانواده خود سخت بگیرد و با آن‌ها بدرفتاری کند. تاحدی‌که از رفتن او خوشحال شوند. به‌طورکلی، مؤمن باید مایه شادی و راحتی همسر و فرزندان خود باشد و از هر فرصتی برای خوشحال کردن آن‌ها استفاده کند. این مفهوم به شیوه‌های گوناگون و با ادبیات مختلف در احادیث اهل بیت^(ع) آمده است.

اولین سفارشی که درباره همسر به مردان شده است، آن است که میباید به زنی ظلم نکند. میباید سر زنت فریاد بزنی و در روایات ما وعده عذاب داده شده است به مردی که خدای نکرده به همسر خود سیلی بزند. پیامبر خدا^(ص) فرمودند: «فای رجل ظلم امراته لطمه، امرا... عزوجل مالک خازن النیران فیلطمه علی حر وجهه سبعین لطمه فی نار جهنم، هرکه به صورت زنش سیلی بزند، خداوند به آتشان جهنم دستور می‌دهد در آتش جهنم، هفتاد سیلی بر صورت او بزند» (مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۲۵۰). در روایات ما به ریز رفتارهایی که ممکن است موجب آزار زن بشود، توجه شده است. پیامبر اکرم^(ص) فرمودند: «هَلْکَ بَذَى الْمَرْوَه اَبِیَّت الرَّجُل عَن مَنْزِلِه بِالْمَصْرِ الذِی فِیه اَهْلُه، از جوانمردی دور است که [مردی] در شهری که خانواده‌اش هستند، باشد ولی در غیر خانه خود بخواهد». (وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۲). و بسیار زیبایی است که می‌گوید حتی در منزل خودتان سرزده وارد نشوید، بلکه اطلاع دهید یا طوری رفتار کنید که مشخص شود شما دارید وارد منزل می‌شوید. دستور داریم که در ایام شادی مرد وظیفه دارد خانواده خود را به هر نحوی که می‌تواند، شاد کند و شرایط جدیدی برای آن‌ها فراهم کند؛ مثلاً خوراکی‌های بهتر و مناسب ایام عید برای اهل منزل خود فراهم کند.

به‌طورکلی پیامبر خدا^(ص) به مرد مسلمان دستور داده‌اند همسر خود را گرامی بدارد و او را اکرام کند و به هرچه مصداق این اکرام کردن است، مداومت کند؛ مثل اینکه در رفتار امیرالمؤمنین^(ع) است که در کارهای منزل به حضرت زهرا^(ص) کمک می‌کردند و دستورهای فراوانی درمورد اینکه مرد باید به همسر خود در خانه کمک کند داریم، تاجایی‌که فرموده‌اند: «یکی از راه‌هایی که شما مردان می‌توانید گناهان کبیره خود را با انجام آن پاک کنید، خدمت کردن به همسرتان و کار کردن در منزل است».

علاوه بر آن، دستورهای زیادی برای هدیه خریدن در اسلام داریم که مرد باید تلاش کند خانواده خود را با خریدن هدیه شاد کند؛ به‌خصوص در مناسبت‌های دینی مثل تولد حضرت زهرا^(ص) که به درستی روز زن نام گرفته است، چقدر خوب است مؤمنان با هرکاری که در توانشان است، به فکر شاد کردن خانواده و همسرشان باشند. درکنار این هدیه‌ها از ابراز محبت به همسر خود فراموش نکنند که یکی از علامت‌های مؤمن، محبت به همسر و فرزندان‌ش است. تاجایی‌که پیامبر خدا^(ص) فرموده‌اند: «قَوْلُ الرَّجُلِ لِلْمَرْأَةِ اِحْبِکْ لَا یُذْهَبُ مِنْ قَلْبِهَا اَبَدًا» این گفتار مرد به همسرش که من تو را دوست دارم، هرگز از قلب زن بیرون نمی‌رود». (وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۰). امیدواریم خداوند تعالی به پیروی از این دستورات زیبا، همه مردان جامعه ما را اهل تلاش و محبت و خوش رفتاری و شاد کردن دل همسر و خانواده خود قرار بدهد. ان شاء...!

ازدواج با همسر زیبا

در این ستون به پرسش‌های شما درباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می‌توانید پرسش‌های خود را به شماره پیامک ۰۷۲۸۹+۳۰۰ با ما در میان بگذارید.

● **سؤال:** منظور از روایتی که بیان می‌کند، «هرکه با زنی به دلیل داشتن ثروت و مال ازدواج کند، خداوند او را به همان مال و زیبایی واگذار می‌کند»، چیست؟

● پاسخ اجمالی:

در هیچ‌آیه و روایتی، ازدواج با زنان زیبا و ثروتمند به خودی خود، نکوهش نشده است و خود پیامبر اسلام^(ص) نیز با زن ثروتمندی به نام خدیجه^(ص) ازدواج کردند و دست‌کم برخی همسران ایشان از زیبایی مناسبی برخوردار بودند. اما در آموزه‌های اسلامی بر این نکته تأکید شده است که ثروت و زیبایی نباید تنها عامل ازدواج باشد و این‌گونه پیدا شده شود که بدون توکل بر خداوند، یک فرد تنها با داشتن همسری زیبا و ثروتمند، به سعادت و خوشبختی خواهد رسید. پیامبر^(ص) فرموده‌اند: «هرکه با زنی تنها به دلیل مالش ازدواج کند، خداوند سرنوشت او را به مال آن زن واگذار می‌کند و هرکه با زنی تنها به دلیل زیبایی‌اش ازدواج کند، چیزهایی از آن زن خواهد دید که خوشایند او نخواهد بود و هرکه با زنی برای دینش ازدواج کند، خداوند تمام این مزایا را برای او جمع می‌کند». پیامبر^(ص) در جایی دیگر می‌فرمایند: «هرکه زنی را تنها برای زیبایی وی انتخاب کند، خداوند زیبایی آن زن را و ببال کردن وی قرار می‌دهد». همچنین امام صادق^(ع) فرموده‌اند: «زمانی که مردی با زنی تنها برای زیبایی یا ثروتش ازدواج کند، خداوند وی را به همان چیزها واگذار می‌کند و زمانی که برای دین آن زن ازدواج کند، خداوند هم بر مال او خواهد افزود و هم همسرش را برای او زیبا جلوه خواهد داد».

گفتنی است که مخاطب این روایات، انسان‌های باایمان هستند و به آن‌ها هشدار داده می‌شود نهایت خیری که از ازدواج‌های مبتنی بر ثروت و زیبایی، نصیب آنان خواهد شد، آن است که شاید مقداری ثروت به دست آورند که مشخص نیست در آن هم برکی نهفته باشد یا تنها درکنار همسر زیبایی قرار گیرند که دل‌بستگی روحی و معنوی ویژه‌ای با او ندارند.

به عبارت دیگر، خداوند به آنان می‌گوید که اکنون چون از اعتماد به من و توکل بر من دست برداشته‌اید، دیگر از من توقعی نداشته باشید! این شما و این همسرهای زیبا و ثروتمندتان!

در گفت‌وگو با استاد و مدرس حوزه علمیه مطرح شد

مادر خالق بهشت تربیت

آمّه مستقیمی^۱ مقام مادر در باورهای مختلف ستوده شده است که مادر را سرچشمه بقا و ادامه زندگی می‌دانند. در متون دینی توصیه‌های زیادی در مورد شأن و مقام مادر و چگونگی رفتار با ایشان ذکر شده است. در سوره اسراء آیه ۲۳ در مورد والدین آمده است: «پروردگارت مقّر داشت که جز او را نپرستید و به پدر و مادر نیکی کنید. اگر یکی از آن دو یا هر دو نزد تو به پیروی رسیدند، به آنان «اف» مگو و آنان را از خود مران و با آنان سنجیده و بزرگوارانه سخن بگو.» به‌مناسبت فرا رسیدن هفته‌گرامیداشت مقام مادر و در بررسی تصویر زیبایی که قرآن کریم و آموزه‌های دینی درباره این نقش ترسیم کرده‌اند، با سیده مریم پورحسینی، استاد مکتب نرجس مشهد، گفت‌وگو کرده‌ایم که در ادامه می‌خوانید.

عظمت شأن و جایگاه مادر

داستان مادر شدن از حضرت حوا^(ص) شروع می‌شود؛ هرچند بیشتر با زاویه همسری او آشنا هستیم. در روز نیمه ماه رجب، دعایی به نام‌ام داوود خوانده می‌شود که تعابیر زیبایی از ویژگی‌های این مادر بشر را مطرح می‌کند و می‌فرماید: «سلام ما بر مادرمان حوا، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی اَمْنَا حَوَّاءَ الْمُطَهَّرَه مِنَ الرَّجْسِ الْمُضْفَاة مِنَ الذَّنْسِ الْمُفْضَلَه مِنَ الْإِنْسِ الْمُتَرَكِّذَه بَيْنَ مَخَالِ الْفُؤْسِ»؛ این یعنی آن مادر، طهارت معنوی والا و برجستگی‌های اخلاقی داشته است. خداوند متعال جریان مادری در عالم را با بانویی رقم می‌زند که در حشش جفا شده است؛ چون در اذهان عمومی، او را عامل فریب حضرت آدم^(ع) می‌دانند و جنبه مادری‌اش نادیده گرفته می‌شود. قرآن کریم در بیان جایگاه و شأن مادری به حضرت مریم^(ص) هم اشاره می‌کند و در سوره مبارکه مائده بر صدیق بودن یا راستگویی وی تأکید می‌کند؛ مهم آنکه این صداقت صرفاً راستگویی زبانی نیست، بلکه تصدیق کمالات الهی و موحد بودن ایشان و درعین حال مطابقت گفتار و رفتارشان با هم است؛ چون صدیق در لسان قرآن یعنی مطابقت سخن و عمل باهم و از مراتبش نیز صداقت در نیت و اراده و گفتار است.

مادری، شیرین‌ترین خبر برای یک زن است

در نگاه قرآن کریم، شیرین‌ترین اخبار برای یک زن، شنیدن خبر مادر شدن است. در آیه ۷۱ سوره مبارکه هود، خداوند وقتی ملائک را به محضر حضرت ابراهیم^(ع) می‌فرستد و ایشان می‌پرسد شما چرا آمده‌اید، می‌گویند: آمده‌ایم تا خبر فرزنددار شدن تو را بدهیم و به تصریح قرآن کریم، حضرت ساره^(ص) خوشحال شد. از لذات مادری، مادر بزرگ شدن است. متأسفانه در دنیای مدرن ما ازدواج به قدری دیر انجام می‌شود که خیلی از مادران از لذت مادر بزرگی محروم شده‌اند. درحالی‌که به تصریح قرآن کریم، مادری و مادر بزرگ شدن از بهترین خبرها برای یک بانوست.

دعای مادر مستجاب می‌شود

آیات سوره آل عمران در فضایی به شدت عاطفی و زیبا، اجابت دعای مادر مریم^(ص) را بیان می‌کند؛ وقتی وی پرندۀ‌ای را در حال غذا دادن به جوجه‌هایش دید و در درگاه خداد عاگرد و خدا به او مریم را عطا کرد، دعایی که مادر مریم^(ص) و قاضایی که از خداوند می‌کند، ریل‌گذاری برای آینده‌ای بسیار روشن و درخشان است؛ چون به خدا می‌گوید: «من این فرزند را در راه خدا آزاد کردم» و شرایط استجاب دعا را رعایت می‌کند.

شاید مادران بگویند ما بسیار برای بچه‌ها دعا کردیم اما نتیجه نگرفتیم. شیوه قرآن بر رعایت آداب و شرایط دعا تأکید می‌کند. همچنین است در بحث نام‌گذاری فرزند، در معنای واژه مریم به تعبیری لطیف می‌رسیم؛ یعنی زن عبادت‌کننده که مشغول دنیای مادی نیست و بانویی که و قتش را به گفت‌وگوهای بی حاصل نمی‌گذراند. یعنی دعا و نگاهش به فرزندش الهی، با افاق آینده زیبایی است. این دعا مستجاب می‌شود و چنان که می‌دانیم، مریم^(ص) به آن جایگاه والا می‌رسد.

مادر به تربیت دینی بچه‌ها حساس است

مرور این الگوهای قرآنی به مادران یاد می‌دهد که به آینده معنوی بچه‌ها توجه بسیار کنند و مراقب خطرات شیطانی باشند؛ چنان‌که حضرت مریم^(ص) به عنوان مادری علم‌دوست، مباحثات علمی با فرزندش عیسی^(ع) می‌کرد و دغدغه مند تربیت ایمانی فرزند خود بود. این الگوی قرآنی برای آن است که مادران درکنار دغدغه برای درس و تحصیل و رشد علمی بچه‌ها، دغدغه عبادت و معنویت آن‌ها را هم داشته باشند.

این دغدغه‌مندی به این نیست که مادر به بچه‌ها بگوید «پاشو نمازت دیر شد»، نه؛ مادر اگر اهل عبادت و معنویت باشد، بچه‌ها خودشان به این مسیر می‌آیند. در سیره حضرت زهرا^(ص) که در ایام ولادتشان هستیم، آمده است ایشان به نماز علاقه بسیار داشتند و علاوه بر فرائض، نوافل را هم به‌جا می‌آوردند. خروجی این رفتار و تربیت، فرزندانی همچون امام حسین^(ع) است که در شب عاشورا و در بحبوحه جنگ می‌فرمایند: «من نماز را دوست دارم».

درس‌های توحید در قصه‌های مادرانه

تجربه زیسته‌ما از بزرگان به‌ویژه رهبر معظم انقلاب که‌گاه از مادرشان سخن گفته‌اند، هنر مادر بودن را نشان می‌دهد؛ مادری کردن یک هنر است. این هنر در دو عرصه قصه و شعر خود را بهتر نشان می‌دهد. شاید مادران امروز به دلیل مشغله‌ها کمتر روی این دو هنر سرمایه‌گذاری کنند، درحالی‌که آغاز قصه با جمله «یکی بود یکی نبود غیر از خدا هیچ‌کس نبود» درس توحید است و از همین جا درس توحید برای بچه‌ها شروع می‌شود. رسم است که مادران از دیرباز برای بچه‌ها لالایی می‌خوانند. این لالایی، خلاصه لاله‌الا...! است و بعد با کلمات عاطفی همراه شده است. قدیمی‌ها در لالایی، عظمت پدر و مادر را بیان و آفاق روشن و سبک زندگی را عرضه می‌کردند.

علامه طباطبایی^(ع) در المیزان، ذیل تفسیر آیه ۳ سوره مبارک روم، آورده است که رسول خدا^(ص) فرمودند: «کودک را به دلیل گریه نزنید؛ چون گریه طفل تا چهار ماه اول گواهی به توحید، در چهار ماه دوم، صلوات بر پیامبر^(ص) و در چهار ماه سوم، هم دعا به جان پدر و مادر است». علامه می‌گوید: «این حدیث، مضمونی لطیف دارد؛ یعنی انسان تا چهار ماهگی، احدی جز خدا را نمی‌شناسد و فقط حاجاتش را می‌شناسد و با گریه، حاجات را می‌طلبد و می‌داند که خدا حاجات او را برآورده می‌کند. در چهار ماه دوم با دعا در حق پیامبر^(ص)، می‌فهمد کسانی باید واسطه رفع نیاز او شوند و واسطه‌ها را درک می‌کند و در چهار ماه سوم، پدر و مادر را می‌شناسد و در حق آن‌ها دعا می‌کند».

حجت‌الاسلام والمسلمین پورحسینی:

شیوه قرآنی رابطه مادر و فرزند، شیوه‌ای است که در آن حقوق هر دو طرف باید رعایت شود؛ یعنی نه با فرزند درشتی و تند ی کنیم نه پدر و مادر در تنگنا قرار بگیرند

مادری فقط به حمل جنین نیست

مسلم است که طفل حداقل ۹ ماه با مادر بدون واسطه در ارتباط است و تربیت در دوران جنینی به‌طور مستقیم رقم می‌خورد اما در جهان ماده امروز احتمال دارد بسیاری از اوقات، مادر واقعی، حضور یا مسئولیت‌پذیری لازم را نداشته باشد و دیگران وظایف مادری را ایفا کنند. قرآن کریم در این باره پاسخ دارد؛ برای مثال حضرت یوسف^(ع)، مادرشان را در کودکی از دست دادند و خاله‌شان برای ایشان مادری کرد یا می‌توان به مادری خانم آسیه برای حضرت موسی^(ع) اشاره کرد؛ پس از آنکه مادر موسی^(ص) ایشان را به نیل سپرد، آسیه^(ص) با تدبیر نوزاد را نجات داد و خداوند در آیه ۹ سوره قصص می‌فرماید: این فرزند، نور چشم ما می‌شود. او را نکشید و درباریان و فرعون نفهمیدند آسیه چطور موسی^(ع) را نجات داد.

این یعنی در نگاه اسلامی قرآنی، گاهی مادر واقعی همراه همیشگی طفل نیست و چه‌بسا دیگران بهتر مادری کنند، لذا کسی که جایگاه مادری را می‌گیرد، اگر نگاهش مانند آسیه^(ص) باشد و فرزند را نور چشم و مایه حیات ببیند، می‌تواند ادای وظیفه کند.

با عاطفه مادری، تربیت را خط نزنیم

در سال‌های اخیر، مسئولیت‌های بی‌شماری روی شانه مادران گذاشته‌ایم. در تربیت، آموزش، اشتغال و... اما در نگاه قرآنی ظرافت‌هایی هست که در سیره عملی اما دیده نمی‌شود. قرار نیست وجود فرزند به پدر و مادر ضرر برساند. شیوه قرآنی رابطه مادر و فرزند، شیوه‌ای است که در آن حقوق هر دو طرف باید رعایت شود؛ یعنی نه با فرزند درشتی و تند ی کنیم نه پدر و مادر در تنگنا قرار بگیرند. اگر جامعه امروزی در فرزندآوری دچار مشکل شده، برای آن است که الگوی قرآنی برایمان آن طور که باید، روشن نیست؛ برای مثال گاه عاطفه و محبت ما به قدری زیاد می‌شود که به بچه هیچ قانون و ادبی را یاد نمی‌دهیم و درک اشتباهی از اینکه بچه تا هفت سالگی آزادی‌هایی دارد، داشته‌ایم؛ چون این به معنای بی‌قانونی و تربیت نداشتن نیست. اگر الگوی قرآنی و ظرافت آن به‌کار رود، دچار مشکل نمی‌شویم.

جلوه‌های زیبای مادری در غزه

امروز در غزه می‌بینیم کودکان چطور در حق هم دلسوزی و عطفوت می‌کنند. این نشان می‌دهد دنیا باید به سستی برود که عواطف مادری در بسترهای مناسب هزینه شود. عنوان مادری با ایثار، فداکاری و عاطفه گره خورده است که اگر درست در عمل دیده شود، بچه‌ها هم متأثر می‌شوند؛ به همین دلیل هم معصومان^(ع) بر انجام کارهای نیک توسط خود بچه تأکید می‌کنند؛ مثل آنکه کودک با دست خود صدقه بدهد؛ این یعنی آموختن مهربانی و محبت از سنین اندک؛ چنان‌که کودکان غزه این روزها با الهام از تربیت مادران خود درمیان آن همه جنایت و تلخی، تصاویری زیبا از مهرورزی پیش‌روی عالم ترسیم می‌کنند.

الگوی مدنظر رهبر معظم انقلاب برای زن مسلمان

رهبر معظم انقلاب در صحبت‌های چند سال اخیرشان، نقشه جامع هویت زن مسلمان را ترسیم کرده‌اند. این نقشه و پازل دارای قطعه‌های مختلف اعم از عبادی، سیاسی، اجتماعی، علمی، فرهنگی و خانوادگی است؛ مثل الگوی قرآن که همه جانبه‌نگر است، نه مثل نگاه سنتی مایه خانه‌نشینی و فرزندآوری صرف زنان و مادران یا نگاهی که خانه‌داری و فرزندآوری را قبح و بی‌پهوده می‌داند. اگر همه مسئولیت‌های زن و مادر را در یک چرخه و زندگی براساس تدبیر و تعامل همراه با عقلانیت ببینیم، هیچ‌یک از این نقش‌ها محل نقش و جایگاه دیگر نمی‌شود. مگر حضرت زهرا^(ص) چهار فرزند پشت سر هم نداشتند؟ با این وضعیت هم مادر بودند، هم زنی مؤثر در فضای عبادت و معنویت و اثرگذاری اجتماعی. با راحتی‌های زندگی امروز از نظر رشد فناوری‌ها، می‌توانیم با نگاه روشن و توجه به آن نقشه هویتی قرآنی، حضور اجتماعی زنان را با توجه به ولایت همسر شاهد باشیم؛ هم زن باید ولایت‌پذیر باشد و هم شوهر، ظلم نکند تا تزامنی بین نقش مادری و اجتماعی زنان رخ ندهد.

حضور زن در اجتماع، مبارک است

زنانی همچون حضرت مریم^(ص) کنشگری فعال داشتند و لذا خدا به او امر می‌کند قرار نیست با تولد فرزند، گوشه‌نشین شوی! فرزندت را در آغوش بگیر و میان مردم برو! این یعنی فعالیت اجتماعی زنان از دیدگاه قرآن، نه تنها مبارک است، بلکه می‌تواند به بالندگی اجتماع کمک کند؛ امری که رهبران انقلاب اسلامی هم بر آن تأکید می‌کنند. مهم آن است که اجازه ندهیم دوگانه‌های شیطانی مثل «یا کار یا فرزندآوری»، ما را منحرف کند. زنان و مادران باید بداندن کارشان در منزل عبادت است، غذا پختن برای همسر و فرزندان سیر و سلوک است؛ اجازه ندهیم دوگانه‌سازی‌های شیطانی به ما و نقشمان ضربه بزند. به فرموده رهبر معظم انقلاب، زنان در هر نقشی چه مادری، چه همسری، چه کارمندی و... باید به فکر جامعه باشند و به قدر وسعشان، نقش اجتماعی خود را ایفا کنند.